

**«Ловлю пвое проміння
крізь музику беріз»**

**(до 90-річчя від дня народження
Ліни Костенко)**

Ліна Василівна Костенко – одна з найвідоміших українських поетес сучасності. Щира й безкомпромісна, вона захоплює та дивує вольовим характером, надихає і зворушує творчістю.

Поетеса є лауреатом Державної премії ім. Т. Шевченка, Міжнародної премії Фундації Омеляна і Тетяни Антоновичів, Міжнародної літературно-мистецької премії ім. О. Теліги. Нагороджена Почесною відзнакою Президента України, орденами «За заслуги» I ст., князя Ярослава Мудрого V ст., отримала відзнаку «Золотий письменник України».

Ліна Костенко – Почесний професор Національного університету «Києво-Могилянська академія», Почесний доктор Львівського національного університету ім. І. Франка та Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича.

Народилася Ліна Василівна Костенко 19 березня 1930 р. у містечку Ржищів, що на Київщині. Після закінчення середньої школи навчалась у Київському педагогічному інституті ім. О. М. Горького та Московському літературному інституті ім. О. М. Горького, який закінчила у 1956 р. з відзнакою.

Вірші почала писати ще в дитинстві. Після Великої Вітчизняної війни друкувалась у журналі «Дніпро» та в молодіжних літературних альманахах. Була однією з перших і найпримітніших у плеяді молодих українських поетів 50-60-х років ХХ ст.

*«Я виростала у садах,
де груші достигали теплі,
і курявою лист пропах,
і соковиті пахли стебла...»*

Ліна Костенко

Перші поетичні збірки «Проміння землі» (1957), «Вітрила» (1958) викликали інтерес читача й критики, а «Мандрівки серця» (1961) не лише закріпила успіх, а й засвідчила справжню творчу зрілість поетеси, поставила її ім'я поміж визначних майстрів української поезії.

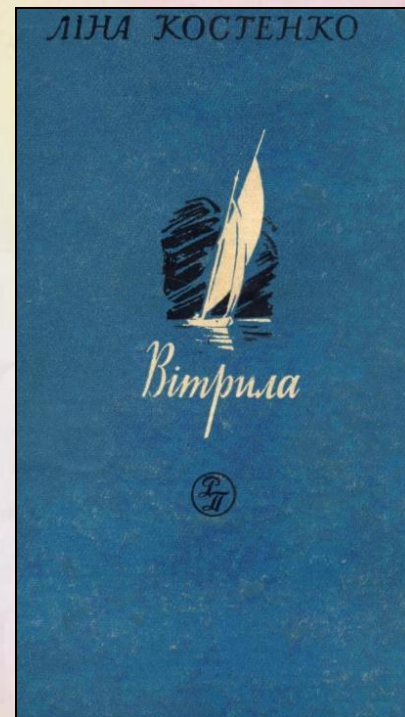

Проміння землі : вірші / Л. Костенко. – Київ : Молодь, 1957. – 59 с.

У віршах збірки домінує милування красою світу, те відчуття органічності та яскравості буття, що в молодості дарує людині ілюзію її вічності, злиття з поетично-чарівним світом природи. Усе добре, що чиниться на Землі, промінням осяває її і шле свої сигнали у Всесвіт. Найголовніше ж на Землі, найяскравіший її промінь – це Людина.

Вітрила : лірика / Л. В. Костенко. – Київ : Рад. письменник, 1958. – 95 с.

«Вітрила» – друга збірка поезій поетеси. Книга складається з ліричних віршів, в яких автор щиро оспівує красу рідного краю, глибину прекрасного людського почуття – кохання.

Мандрівки серця : поезії / Л. Костенко. – Київ : Рад. письменник, 1961. – 111 с.

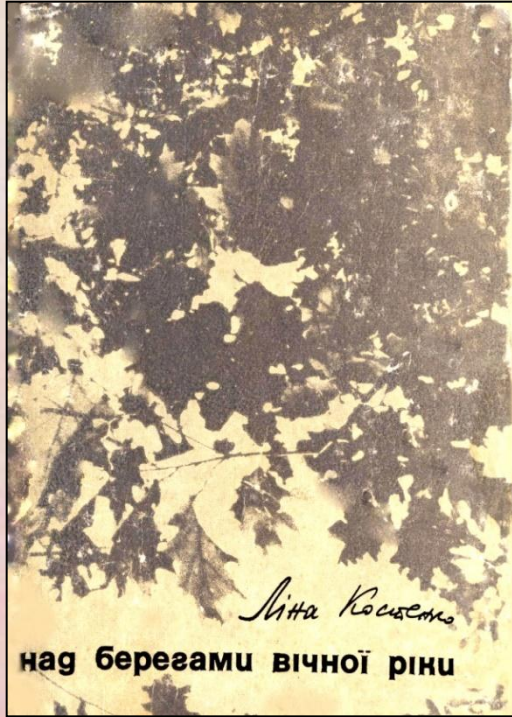
Назву збірки дала однойменна казка про хлопчика з неймовірно великим серцем, який мандрував світом, беручи у своє серце страждання й надії людей.

Починаючи з 1961 р., Ліна Костенко зазнає переслідувань за «аполітичність». У 1963 р. вона спільно з письменником Аркадієм Добровольським написала сценарій до фільму «Перевірте свої годинники». Стрічка розповідає про українських поетів, які загинули під час Другої світової війни. Фільм зняли у 1964 р., але на екрани він так і не вийшов. Остаточний варіант «Хто повернеться – долюбить» був так змінений цензурою, що поетеса відмовилася від авторства сценарію.

Збірка «Зоряний інтеграл» була знята з друку, історичний роман у віршах «Маруся Чурай» – затриманий на багато років. У 1972 р. під час нової хвилі арештів у друкарні розсипали з набору її книгу «Княжа Гора». Це не було дивним, адже звучання поезій збірки було настільки сміливим для того часу, що не можна навіть уявити, що вона могла бути надрукованою. За участь у дисидентському русі поетесу надовго виключили з літературного процесу.

*«Прости мені, мій змучений народі,
Що я мовчу. Дозволь мені мовчати!
Бо ж сієш, сієш, а воно не сходе,
І тільки змії кубляться й сичать.
Всі проти всіх, усі ні з ким не згодні.
Злість рухає людьми, але у бік безодні».*

Після «Мандрівок серця» наступна книга «Над берегами вічної ріки» з'явилася тільки в 1977 р.

Над берегами вічної ріки : поезії / Л. Костенко. – Київ : Рад. письменник, 1977. – 163 с.

До збірки увійшли вірші про безсмертя українського воїнства; вірші-роздуми про мистецтво, рідну природу; поезії, присвячені вічній темі – коханню. Образ «вічної ріки» передає відчуття плинності часу, змінності всього на світі, але, з іншого боку, - і неперервність історичного часу, спадковість здобутків багатьох поколінь.

Минуле набуває у поезії Ліни Костенко особливої актуальності саме через пошук вічної мудрості, вічних цінностей. Заклик до збереження внутрішньої краси, душевного багатства, людяності – основні струмені її поезії.

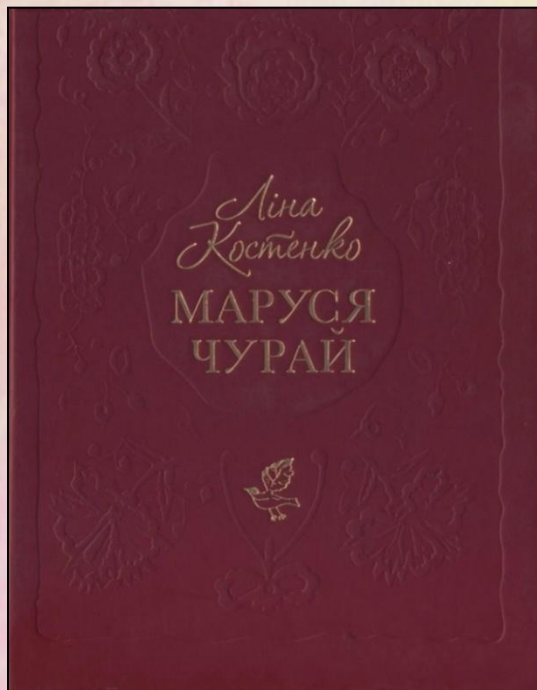

Уже будши авторкою книжок, що здобули їй загальне визнання і славу, Ліна Костенко у 1979 р. публікує історичний роман у віршах «Маруся Чурай». Він став однією з найкоштовніших перлин української поезії.

Маруся Чурай : іст. роман у віршах / Л. В. Костенко. – Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2019. – 224 с.

«Маруся Чурай» – один із визначних творів української літератури, своєрідна енциклопедія духовного життя нашого народу в XVII ст.

У романі переплітаються дві сюжетні лінії – особиста (взаємини Марусі Чурай та Грицька Бобренка) і історична (боротьба українського народу проти загарбницької політики польської шляхти). Сюжет побудовано навколо легенди про Марусю Чурай, образ якої зливається з образом України: «Ця дівчина не просто так, Маруся. Це – голос наш. Це – пісня. Це – душа».

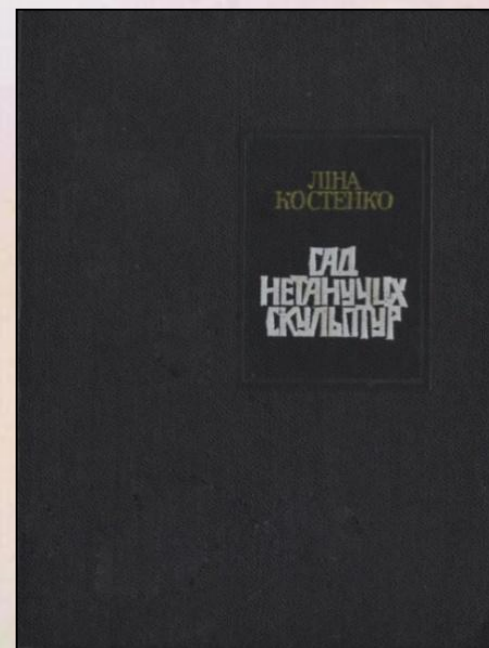

У 1980 р. вийшла друком книжка віршів та поем «Неповторність». За цю збірку та роман «Маруся Чурай» Ліна Костенко була удостоєна Державної премії України імені Тараса Шевченка у 1987 р.

Також цього року виходять поетичні збірки «Сад нетанучих скульптур» та «Вибране».

Сад нетанучих скульптур : вірші, поема-балада, драм. поеми / Л. Костенко. – Київ : Рад. письменник, 1987. – 207 с. : іл.

До збірки увійшли твори, що порівнюються зі скульптурами: поема-балада «Скіфська одіссея», драматичні поеми «Сніг у Флоренції», «Дума про братів Неазовських». У 1989 р. за цю збірку Л. Костенко стала лауреатом Премії Антоновичів.

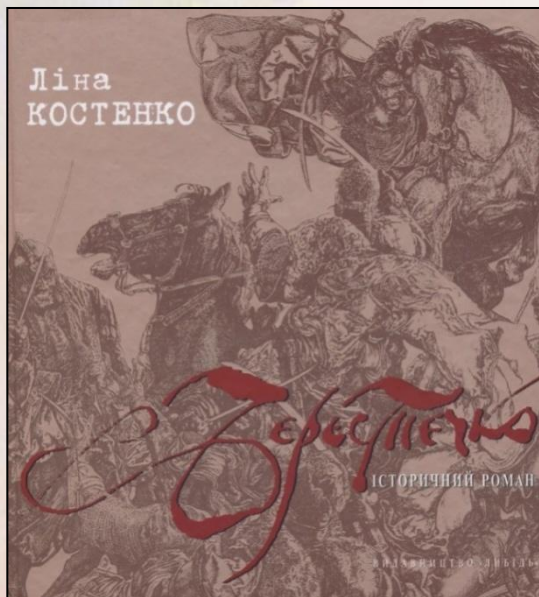
ЛІНА
КОСТЕНКО

Вибране

Вибране / Л. Костенко. – Київ : Дніпро, 1989. – 558 с.

До збірки увійшли поезії з книг «Зоряний інтеграл» та «Княжа гора», що свого часу не були опубліковані, а також нові вірші, що склали розділ «Інкрустації».

У 1994 р. за книгу «Інкрустації», що була видана італійською мовою, Л. Костенко присуджено премію Франческо Петрарки, якою Консорціум венеціанських видавців відзначає твори видатних письменників сучасності. У 1998 р. у м. Торонто Світовий конгрес українців нагородив Л. Костенко найвищою своєю відзнакою – медаллю Святого Володимира.

У літературах світу не так і багато є епічних творів, сюжетом яких була б не перемога, а поразка героя чи нації. В українській літературі, здається, тільки «Слово о полку Ігоревім». А тепер – історичний роман «Берестечко». Написаний ще в 1966-1967 рр., роман тривалий час доопрацьовувався авторкою і був опублікований уже в незалежній Україні у 1999 р.

Берестечко : іст. роман / Л. В. Костенко. – Вид. 2-ге. – Київ : Либідь, 2017. – 232 с. : іл.

Роман у віршах присвячено змалюванню трагічної події (поразки війська Богдана Хмельницького під Берестечком у 1651 р.), осмисленню причин цієї поразки, її ролі в національній історії та духовному житті нації. Велич історичного призначення та драма самотньої людської душі – ці два виміри нерозривно пов'язані у творі. Перемога над поразкою – основна філософська і психологічна тема цього твору.

Книга ілюстрована роботами народного художника України Сергія Якутовича.

У 1999 р. окремою книгою видана лекція «Гуманітарна аура нації, або Дефект головного дзеркала», прочитана 1 вересня 1999 р. в Національному університеті «Києво-Могилянська академія».

Гуманітарна аура нації, або Дефект головного дзеркала / Л. В. Костенко ; за заг. ред. Л. Івшиної. – Вид. 2-ге. – Київ : Укр. прес-група, 2014. – 78 с.

Лекція присвячена гострим проблемам української національної культури у світовому контексті. В ній розкривається теоретичний аспект тієї проблеми, що постійно зринає в поезії Л. Костенко: проблеми неприсутності або неадекватної присутності образу України в житті світу, у свідомості українського суспільства.

У 2000 р. Ліна Костенко стала першим лауреатом Міжнародної літературно-мистецької премії ім. Олени Теліги. Також цього року нагороджена Орденом князя Ярослава Мудрого V ступеня.

Відтоді, як сталася аварія на Чорнобильській АЕС, Ліна Костенко багато часу віддає темі Чорнобильській катастрофі, постійно порушує гострі, побутові проблеми «зони».

У 2005 р. поетеса взяла участь в експедиції до Чорнобиля. Вона активно працювала нарівні з усіма вченими, рятуючи предмети побуту і артефакти народної культури від знищення і забуття.

У поезіях, публіцистичних виступах, прозі письменниця не оминає увагою цю катастрофу і, що головне, її наслідки. Чорнобильська трагедія настільки глибоко ввійшла в поетичну свідомість поетеси, що навіть у творах на іншу тему виникають спогади про Чорнобиль.

*«Цей дощ - як душ. Цей день такий ласкавий.
Сади цвітуть. В березах бродить сік.
Це солов'їна опера, Ла Скала!
Чорнобиль. Зона. Двадцять перший вік»*

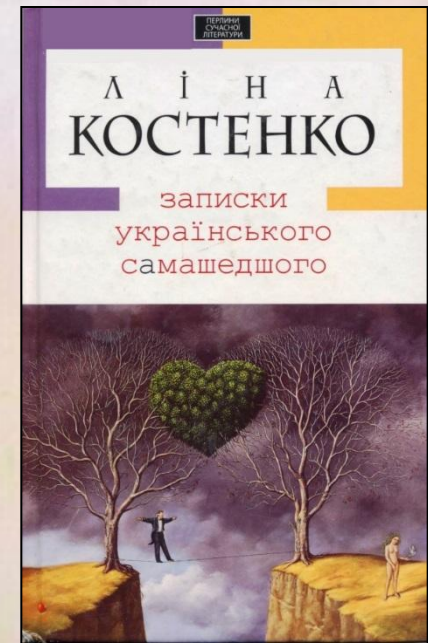
Після книги італійською мовою «Інкустації» Ліна Костенко знову взяла паузу. На 10 років вона вже за власним бажанням зникла з публічного простору України. Поетеса відмовилася від звання Героя України, а до громадського життя на деякий час повернулася лише у період Помаранчевої революції.

Літературне повернення Ліни Костенко відбулося у 2010 р.: письменниця видала свій перший прозовий твір «Записки українського самашедшого», що став бестселером. Цей твір вона писала майже 10 років.

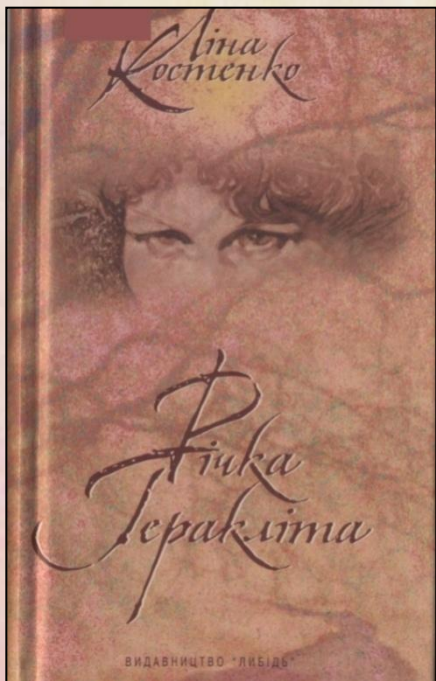
Записки українського самашедшого / Л. В. Костенко. – Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2011. – 413 с.

У книзі описується період президентства Л.Кучми та Помаранчева революція. Головний герой веде так звані «записки», занотовуючи всі катастрофи, замаху, вбивства і скандали, про які дізнається з новин. Таким чином він намагається дати вихід своїм емоціям і не скотитися до повного цинізму. Паралельно в «записках» знаходять своє відображення часом проблематичні стосунки головного героя зі своєю дружиною.

За жанровою стилістикою «Записки українського самашедшого» – суміш художньої літератури, внутрішніх щоденників, сучасного літописання і публіцистики.

У 2011 р. виходить збірка «Річка Геракліта», до якої увійшли вибрана поезія та нові вірші.

Річка Геракліта / Л. Костенко ; упоряд. О. Пахльовська ; худож. С. Якутович. – Вид. 2-ге. – Київ : Либідь, 2016. – 288 с. : іл.

Видання побудоване у вигляді чотирьох поетичних циклів за порами року. Проте це не пори року в буквальному розумінні, а переживання космічних станів людини, дотик до абсолютного, до кожної хвилини життя.

Збірку упорядкувала та написала до неї передмову письменниця, культуролог, донька Л. Костенко Оксана Пахльовська. Видання ілюстровано роботами народного художника С. Якутовича.

Також у 2011 р. виходить збірка «Мадонна перехресть», до якої увійшли нові, а також раніше не друковані поезії різних років.

Мадонна перехресть / Л. В. Костенко. – Київ : Либідь, 2012. – 110 с. : фот.

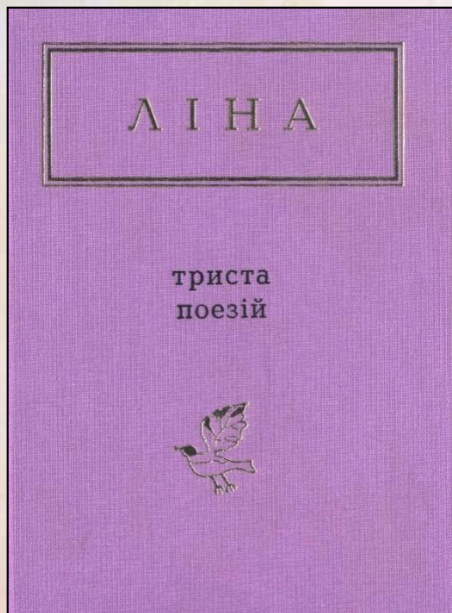
У книзі розкриваються різні теми пейзажної, філософської і любовної лірики, а також екологічна проблематика і тема Чорнобиля.

Ця книга дуже особиста: вона присвячена доньці поетеси – Оксані. У збірці використані світлини із родинного альбому.

*Я вчу тебе, як мову іназемну,
як знаки, зашифровані в гербі.
Я вдуваю Богу, що поспав на землю
шляхетну душу, втілюю в Тобі.*

Оксані Пахльовській,
мої донечці –
присвячую

У 2012 р. вийшла поетична збірка «Триста поезій».

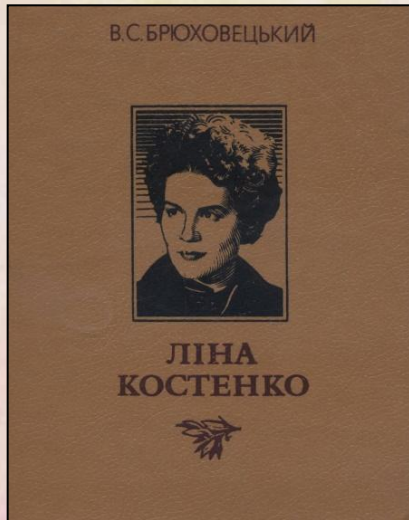
Триста поезій : вибране / Л. В. Костенко. – Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2018. – 415 с.

До книги увійшли найвідоміші вірші різних періодів творчості поетеси, а також уривки з романів та поем. Це найповніше вибране за часів Незалежності.

Про особисте життя Ліни Костенко відомо не так багато. Поетеса була двічі одруженою. Перший шлюб з Єжи-Яном Пахльовським протривав недовго. Від цього шлюбу народилася донька Оксана, яка теж стала письменницею. Онучка Ярослава-Франческа Барб'єрі вивчає філософію у Римському університеті «Ля Сап'єнца», де її мама завідує кафедрою україністики.

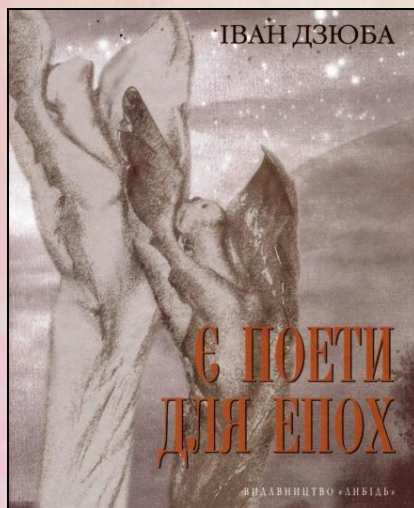
Другий шлюб у Л. Костенко був із директором Національної кіностудії художніх фільмів ім. О. Довженка Василем Цвіркуновим. Разом вони прожили 25 років, аж до його смерті. Від цих стосунків Ліна Костенко народила сина Василя, який працює програмістом у США.

Письменники та літературознавці про творчість Ліни Костенко

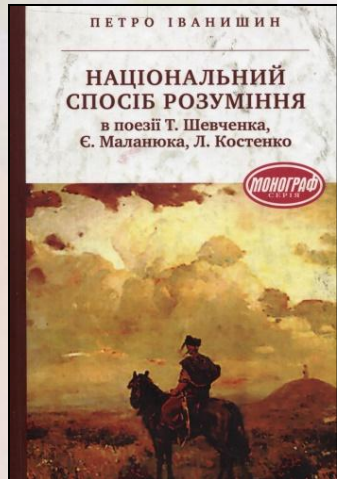
Брюховецький, В. С. Ліна Костенко : нарис творчості / В. С. Брюховецький. – Київ : Дніпро, 1990. – 260 с.

Нарис присвячено становленню й еволюції таланту Л. Костенко.

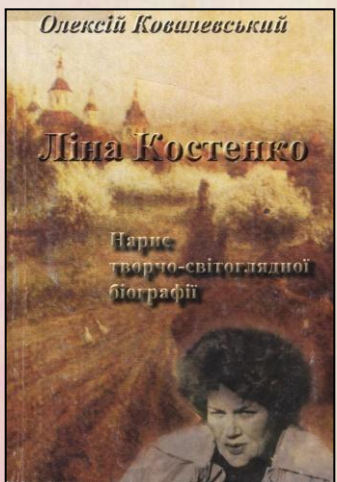
Дзюба, І. М. Є поети для епох : Ліна Костенко про свій і наш з вами час. І про світове безчасся / І. М. Дзюба. – Київ : Либідь, 2019. – 144 с. : іл.

Описаний життєвий та творчий шлях поетеси. Детально аналізуються її збірки та окремі твори.

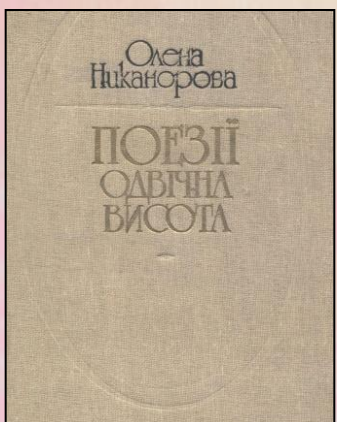
Іванишин, П. В. Національний спосіб розуміння в поезії Т. Шевченка, Є. Маланюка, Л. Костенко : монографія / П. В. Іванишин. – Київ : Академвидав, 2008. – 392 с.

Досліджуються художні образи в поетичній творчості письменників Т. Шевченка, Є. Маланюка та Л. Костенко.

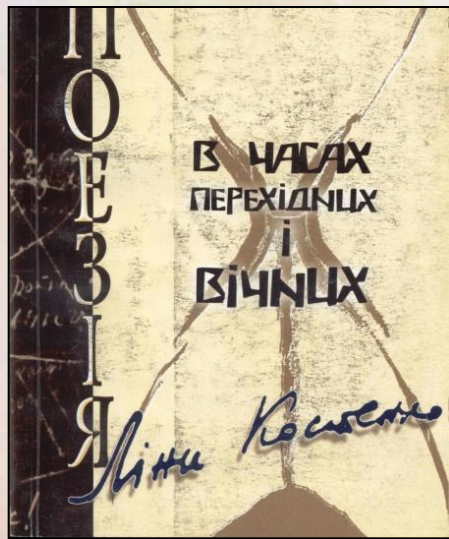
Ковалевський, О. Ліна Костенко : нарис творчо-світогляд. біографії / О. Ковалевський. – Вид 2-ге, переробл. і допов. – Харків : Прапор, 2004. – 190 с.

Розглядається проблема стосунків шістдесятників і радянського тоталітаризму, аналізуються взаємозв'язки історичного й природного в ліриці Ліни Костенко.

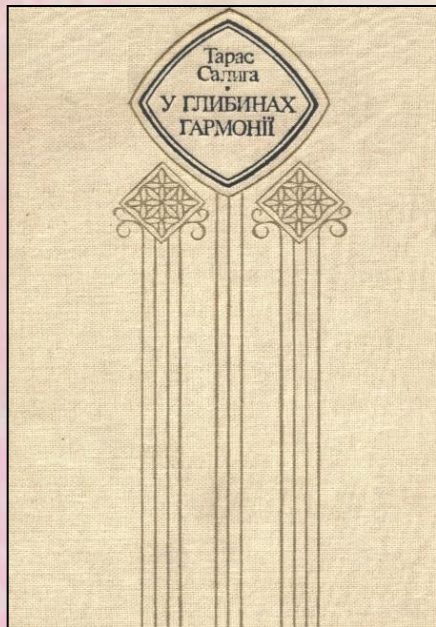
Никанорова, О. І. Поезії одвічна висота : літ.-крит. статті / О. І. Никанорова. – Київ : Рад. письменник, 1986. – 245 с.

До книги увійшли статті, присвячені творчості відомих майстрів української поезії, серед яких і Ліна Костенко. Розглядаються проблеми перекладу російської поезії на українську мову.

Поезія Ліни Костенко в часах перехідних і вічних : матеріали круглого столу, 18 берез. 2005 р. / ред.-упоряд. Т. В. Шаповаленко. – Київ : Києво-Морил. акад., 2005. – 105 с. : іл.

Збірник містить матеріали круглого столу, що відбувся в Києво-Могилянській академії на відзначення ювілею поетеси. Модерні інтерпретації творчості поетеси оприлюднили літературознавці, мистецтвознавці й поети. Великий інтерес аудиторії та ЗМІ викликав виступ самої ювілярки.

Салига, Т. Ю. У глибинах гармонії : літ.-крит. статті / Т. Ю. Салига. – Київ : Рад. письменник, 1986. – 283 с.

Досліджується творчість визначних українських письменників, художні твори яких певною мірою характеризують сучасний літературний процес. Значне місце відведено аналізу творчості Л. Костенко, М. Вінграновського та ін.

Ліна Костенко – справжній майстер художнього світу. Вона філософськи осмислює зміст життєвих проблем, розкриває найсуттєвіші почуття людини, її неповторність і складність, суперечливість і красу. В її ліриці звучать і мотиви Великої Вітчизняної війни, і роздуми про важливість творчої праці, бажання залишити по собі добру пам'ять, любити людей і природу, берегти їх.

На її честь мала планета Сонячної системи № 290127 отримала назву «Лінакостенко».

Твори письменниці перекладено на англійську, польську, білоруську, естонську, італійську, німецьку, словацьку та французьку мови. Сама ж поетеса є авторкою перекладів чеської та польської поезій.

На одній з пресконференцій Ліна Костенко нагадала, що поклик письменника – писати, а останнім часом вона мріє писати вірші не з політичним забарвленням, а «малювати птиць срібним олівцем на лляному полотні»:

«Я дерево, я сніг, я все, що я люблю.

І, може, це і є моя найвища сутність.»

*«Як золоте руно і як гірський кришталі –
Блищать її слова і полоняють душу...
І ніби хочеться летіти вдалі,
Щоб побороть і повені, і сушу.
Як золоте руно і як гірський кришталі –
Я знову поринаю у це безмежне диво!
Ця жінка мужня і міцна, як сталь,
І ніжна, й загадкова, і красива.
Як золоте руно і як гірський кришталі –
Порівнюваті уже ні з чим не зможу.
Храни її, господь, і сили ти їй дай,
І хай її ніщо не потривожить.
Як золоте руно і як гірський кришталі...»*

П. Пінчук